

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ:

Օտարադաշնակիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Мелк“

Խմբագրատանը բաց է առաջօրեան 10-24 ժամ:

(Բացի կիրակի և տոն օրերից):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ա մէկ լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄԵԼԿ“

ԴՐԱՎԱՆԵՐՆԵՐ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՆԵՐ ԼՐԱԿԻՐ

1879 թւին

ԿԷ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՒ ԸՄԵՆ ՕՐ, բացի տոն և տոներին հետեւեալ օրերից:

Լրագրի դիւրը և պրօգրամման նոյն են մնում: Մենք ստանում ենք ԱՆՓԸԿԱՆ ՀԵՌԵՐԻՆԵՐ: ՄԵԼԿԻ տարեկան գինը 10 ռուբլ է, կես տարվանը 6 ռուբլ: Գրվել կարել է ՄԻԱՅՆ ԽՍԻՍԳՐԱՍԱՆ մէջ:

ԸՄԵՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ ծախվում են 5 կոպէկով հատր: Օտար քաղաքներից պէտք է գիմել հետեւեալ հասցեով՝ ТИФ-ЛИСЪ Редакция „Мелк“.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն. Գեղարուեստական հանգէտ. Նամակ Բագուից, Նամակ Երեւանից, Նամակ Մազրատայից, Ներքին լուրեր: Արտաքին տեսութիւն. Ֆրանսիա. Նամակ Թիւրքիայից: Մշակութիւն. հեռագիրներ: Տարածարութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

Մարդկանց բնութեան կրթող ու մեղմանող միջոցների մի տեսակն էլ գեղարուեստներն են, որ իրանց իդէալական գեղափայլեալ տեսիլներով թափանցում են մեր սրտացած և աշխարհի տիրումը բնկող մտքը և վեր հանում մեզ այն մարդու և գոգցես գեղեցական օգի մէջ ուր մենք տեսնում ենք մեր աչքի առաջին մարմնացած մեր կեանքի նպատակի գաղափարները առանց որ և է արատի կամ թերութեան Թէ գեղեցկութիւնը ինչ բան է, ցոյց են տալիս մեզ քաջահուտ պատկերահանի մասերը մի քանի կանգուն կտաւի վրա:

Եւրօպայում գրեթէ խրաքանչիւր մի փոքր ինչ նշանաւոր քաղաքում կը գտնէք դուք գեղարուեստից արդիւնների թէ ընդարձակ թէ սահմանաւ հանդիսարաններ ժողովածուներ: Եւ այդ անդիւր յաճախում է ժողովուրդը մեծ մեծ խումբերով, սասնալով իր արտի և մտաց համար կրթիչ սնունդ և շատ անգամ իր ձգտանք համար ուղղութիւն, և իր թուլացած եռանդեան համար ոյժ և նոր գուարթութիւն:

Բայց մենք երբէք չենք կարծել և մեր մարդիկ էլ չեն անցնել թէ մեր Թիֆլիսն էլ Կովկասու ձիւնապատ լեռանց այս կողմումը անջատուած բոլոր քաղաքակրթ իրիւնների լուսաւորարար ազդեցութիւններից և միջոցներից, կարող է իր մէջ ունենալ մի անգամ մի այդպիսի ժողովածու գեղարուեստական բարձրագոյն նուրը նկարակերտութիւններ: Եւ ահա բուն պատճառն էլ դա էր որ «Մշակի» մէջ և ուրիշ տեղ Միլոգիան:

Գի նկարների ժողովածուի յայտարարութիւնները կարգադրվ, չէի կարող երեւալիւ թէ Թիֆլիսում իրաւ կը լինի մի այդպիսի բան, որն այսօր մի անգիտացի ծանօթիս հետ մեծաւ գուարձութեամբ տեսնել: Միայն հեռաքրքրութիւնն էր որ մեզ երկուսիս շարժեց մէկ անգամ մտնել Միլոգիանցի թանգարանը, ու պէտք է խոստովանել որ ոչինչ մասնաւոր բան չէինք սպասում, մեր սպասածն էր մի քանի հին աննշան պատկերներ աւերակ եկեղեցիների պատերից պոկած առանց որ և է ճաշակագիտական կանոնի իրար մօտ շարձա: Բայց ի՞նչ զարմանք: Ինչ կանոնաւոր բաժանում ու յարմարութիւն: Ի՞նչ հիւանդ նկարներ: Ոմանք նկարչութեան ամենաերեւելի արուեստագետաց զօրծ, օրինակի աղագու Սալվաթօր-Բոզա, Ռուբէնս, Մուրիլլո, Կարաւաջի, Կարլո Ռօլլէ, Տիւրնաթիթիօ, և ուրիշ հին և նոր առաջնակարգ նկարիչների քանդակ աշխատանքներ: Ի՞նչ գեղեցիկ են սենեակները, շատ յարմարեցրած ամեն կերպիւ և ամեն կողմանէ:

Ի հարկէ կարելի էր այդ թանգարանը աւելի ևս կատարելագործեալ փափագել, այսինքն որ գէպի պատահանների կողմը բնաւ պատկերներ կախված չը լինէին, որովհետեւ լոյսը խողովում է աչքերը, և գրեթէ այն կողմի գետեղուած նկարները անվայելելի են մտու յաճախողին, և որոնցից կարելի էր մի շորթորդ սենեակ զարդարել յօգուտ թանգարանի և յաճախողաց:

Պակաս է նաև մի տպած ցուցակ որ ծանօթացնէր հատարակութիւնը պատկերների արժանեաց ու նշանակութեանց հետ. այն մի քանի կցկուտ բացատրութիւնք որ ստացանք շատ թերի էին: Բնականապէս չէ կարելի մեղադրել պ. Միլոգիանցին, թէ ինչու չունի նա իր թանգարանի մէջ Քրիստօֆօ Մանդեյէ, Միլեյ—Անճէյո, Բաֆայէ և այլն. և ինչու պատկերների մի նշանաւոր մասը պատճեններ են և ոչ բուն իսկ նկարներ: Բայց այդու ամենայնիւ շատ զօհ և հիացած մնացինք այդ ժողովածուի վրա, որ ըստ մեզ բոլոր Ասիայում թերեւս առաջինն է:

Յատարակոյս կարելի չէ Միլոգիանցի թանգարանը բաղադրուել Գրեգորի, Միլեյի, Պետերբուրգի Էրմիտաժի և Եւրօպայի միւս

մայրաքաղաքաց սոյն օրինակ թանգարանների հետ: Բայց Թիֆլիսի այս գեղեցիկ թանգարանը յաճախողը թէ և Եւրօպայի ամենահարուստ ժողովածուներն էլ տեսած լինի, արան ևս տեսնելով շատ զօհ կը մնայ:

Մանաւանդ հրաւիրում ենք քաղաքիս ծրնողներին և ամեն ազնիւ մտածող և զգացող անձանց, որ անյապաղ յաճախեն Միլոգիանցի գեղարուեստական ժողովածուն, և տանեն իրանց հետ իրանց օրվերը և կրիտատարգները. յոյս ունենք որ այս պատկերաց կրթիչ ազդեցութիւնը աւելի մեծ կը լինի ամիսներով դպրոցներում կարգաւոր, և հաւատար կը լինի մի կրթողական նպատակով արած ծանապարհօրդութեան: Եւ աւելի լաւ կը լինի ամսով տոմսակ առնել և շարաթը քանի մի անգամ յաճախել, որ շատ և շատ օգտակար է:

Բայց ի՞նչ տեսնք որ մի քանի քայլ այնտեղից անցած Գուկիւսեան հրապարակի վրա տախտակամաճ պատկերային առաջին մի խուռն բազմութիւն նկատեցինք, որ երկուշաբթի առաւօտից սկսած մինչև շաբաթի վերջ գիշերը այնտեղից չէ հեռանում: Ամաչելով պէտք է ասած որ 30 կոպէկը չը խնայեցինք, այնտեղ էլ մտել էինք. բայց այդ բոլոր շնորհիւնք իր պարունակութեամբ չարժէ պ. Միլոգիանցի նախասենեակում կախած մի քանի պատկերաց և ոչ մէկ հատին էլ:

Մենք գրանով բնաւ չենք ուզում պախարակել այն օպատրաման. բայց զարմանում ենք քաղաքիս ընդհանուր ժողովրդեան կուպիտ ճաշակի վրա, որ 30 կոպէկ տուղ այդ տեղ յաճախողներ հարկւրներով են գտնվում ամեն օր, բայց Միլոգիանցի թանգարանի գեղարուեստից հրաշագործութիւնների համար այն չունի 30 կոպ. տուղ և անասման մատուր և ազնիւ ճաշակի կիրթ ազդեցութիւնը վայելող չը կայ:

Ա. Ամիրխանեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

29 նոյեմբերի

Մեր քաղաքը բազմամարդութեան և վաճառաշահութեան կողմանէ թէ և իւրաքանչիւր օր մեծամեծ քայլերով է առաջ գնում, բայց ապրուստը դժուարանում և անասնելի է դառնում: Եթէ մինչև անգամ միւս բոլոր կենսական պիտոյքների սաստիկ թանգութիւնը առժամանակ մոռանալու լինէր, այնու ամենայնիւ բնականութեան և խանութների խնդիրը մենակ բաւական է մեզ սարսափեցնելու. նրանց գներն այս մի տարվայ ժամանակը երկրորդ կէսումը կրկնապատկուել և եռապատկուել են յանկարծակի: Բացի տանուտերերից, որոնք շատ զօհ են հան դամանքներից, մարդ չը կայ այսօրեւ որ անդադար տրամշարի և տանուտերի չը լինի այս մասին. փոքր ի շատ և ապահով վիճակ և յաջողակ գործ ունեցողների համար դեռ ոչինչ, բայց արուեստաւոր, գործակատար, մշակ և մանրավաճառ դասերն իսպառ յուսահատութեան մէջ են, որովհետեւ իրանց չափաւոր վատակից չափազանց վարձեր վճարելուց յետոյ այնքան չէ մնում, որով կարողանան ապրել և ընտանիք պահել: Իբր թէ թանգութիւնը չերէր չէր՝ բնակարանների և խանութների պակասութիւնն ևս սաստիկ զգալի է. շաբաթներով և ամիսներով որոնելով ու մարդիկ անասնելի դժուարութեամբ են կարողանում իրանց կարիքին յարմար տեղ ձգել, այնպէս որ՝ տանուտերերի բազմադիմի ազդարարութիւններից,

ստիպանք և դատաստանալով միջոցները տեսնելով տնկեցներն իսկապէս լաց են լինում անճարութիւնից, որ իրօք պատահած է շատերին: Այս տագնապի պատճառը թէ և տների սակագութիւնն է, բայց տանուտերերը ևս հզանազան խորամանկ հնարներով միշտ այնպաւում են աւելի զօրացնել նորան: Գիցոք թէ մի փոքրութեամբ կամ տուն ունեն վարձած, այլ և այլ անձներ առանձին առանձին գալիս են դրոյից նայում և կամ ներս մտնում, հարցնում կենսալուր՝ փափանակը, վարձը և այլ պայմանները, որոնցում թանգութեան վրա և գնում. բայց նրանք տուն վարձողներ չեն, այլ տանուտերի կեղծ արքանեակները՝ նորա պատուէրով եկած: Այս յաճախ կրկնվող խաղից կասկածելով՝ գիմում են տէրին, որ ապագայի համար ապահովեցնեն իրենց. նա զարմանալի անտարբերութեամբ իր հօր պինն է վրա գնում, որը իբր թէ տալիս են ուրիշները: Հաղար աղաչես՝ նա չէ կակղում ու պիշտում, ճարահատած համաձայնում են պահանջած գումարը տալ և խնդրում են խղճով հատարեալ պայմանը ստիպան նա հրաժարվում է աւելույթի մասքս պայմանագիր է, որ երբէք չէ փոխի. այդ գնով որքան ժամանակ կամենան կացիր: Հաւատացած նստում են. մէկ էլ տեսնելու մի ամսից յետոյ հօր գինը դարձեալ բարձրացել է... Ինչ անես, ստիպված են սակաւապետութիւնը ծայրալեզութեան հարցնել և աղալի կամքը կատարել. փողոցներում հօ չէ կարելի բնակվել: Ահա այսպիսի և այլ բազմաթիւ հնարներ են գործածում տանուտերերը, ամիսներն ուշք չը դարձնելով ժողովուրդի նեղութիւնը: Այս հարցը և մի քանի ուրիշ հանգամանքներ ի նկատի ունելով՝ պոլցիան միջնորդել է քաղ վարչութեանը, որ նա խորհրդարանին առաջարկէ տնօրէնութիւն անել տակաւադիւնութեան բաղմաթիւ գործարանները քաղաքից դուրս տանելու համար. այս խելացի մտադրութիւնը եթէ իրագործվի մեծ բարիք կանվի հասարակութեանը, որովհետեւ կարճ միջոցում հին յիւնների նորոգվելով և նորերի կանգնելով բնակարաններ և խանութներ ճարելը կը հեշտանայ և առողջապահական ու այլ պայմաններ կը լաւանան բաւական:

Անցեալները ուստ սիրողների մի խումբ «Մ. ընկ» դահլիճում ներկայացումն էր տուրք յօգուտ չքաւոր գերդաստանների: Առում են դահլիճի վարձ են վեր պուել ընդ ամէնը 5 արբիլ, ամէն խողներ պախարակում են այն իբրեւ արհաւիր վարմանը, եթէ իսկապէս 5 արբիլ է հատարակութիւնը իրաւունք ունի տրամշարու, որովհետեւ կամ պէտք է սովորական վարձ ստանալին ինչպէս հայերէն ներկայացուցների համար ստացել են թէ ընկ և թէ այլ, և կամ թէ է պէտք է ձրի առած լինէին դահլիճը. ինչ բան է Եւրօպլին...:

Փօթի-թիֆլիսեան երկաթուղու կառավարիչը և նորա տէրութեան կան վերադառնալ նորերու միւս եկան այստեղ Բաղուրաւալախանի երկաթուղու շինութեան համար: Այս ծանապագի բոլոր հարկաւոր պիտոյքները գրեթէ ծանցված են, մնացածների էլ քիչ սպասում են. և արդէ գործը սկսված է: շինվում է Ներկայումս Երեք կայարան է ունենալու. առաջինը սե քաղաքում, ուր կէրօսնի գործարաններն են. երկրորդը Սաբունչի գիւղում, ուր նաւթի հանքերն են, իսկ երրորդը Սուրախանի գիւղում: Այս և Բաղուրաթիֆլիսեան երկաթուղիները միմեանց հանդիպելու են Գիլի թաթարաբանակ գիւղումը. Երեք երկաթուղու մեծապէս նպաստելով արդիւնքներութեան զարգացմանը և դիւրացնելով նաւթագործների բանը մի և նոյն ժամանակ սակաւանութեանը մահու հարուած է տալու յանկարծակի. մինչև այժմ շատերը նրանով էին պարապում և լաւ վատակ վեր առնում, որով հաղաւոր գերդաստանների գոյութիւն էր ապահովվում: Ի՞նչ կանեն այսուհետեւ սակաւանները:

Բազում և կարգի վաճառական պ. Վիլի չիմելով պ. նահանգապետին իրաւունք է իրենց րել երկաթուղու կայարանի՝ գործարանների և քաղաքի մէջ ձիւրկ ան թէ ու չի չիմել, ապ-

բանք և մարդիկ տեղափոխելու նպատակով: Խնդրագիրը յանձնված է քաղ. վարչութեանը և պ. Վելիկի և ընկ. պայմանագրութեան նախագիծը տպագրած առևտրէն և թափարեւէն առանձին տետրակներով բաժանված է բոլոր ձայնավորներին: Չի երկարեցրել երկարութիւնը մոտաւորապէս 9—10 վերստ է լինելու: Քաղաքային խորհրդարանին առաջարկված է հարցը, որի քննելու համար անա. քանի անգամ է որ նիստ է նշանակուում, բայց գործը չէ վերջանում. երբեմն ձայնավորներ թիւը պահանջ անելով նիստը չէ կայանում, իսկ երբեմն էլ շատ կարճ միջոց տեղիով յանկարծ ընդհատվում է և փակվում, որովհետև ձայնավորներից չափերը անշնորհի կերպով դանդիկ հեռանում կամ լաւ ասել փախչում են տուն և օրինական թիւը պահպանելու համար վիճարկութիւնները չարժանակէլ անհնարին է դառնում: Վարչութիւնը քաղաքի շահերը չընտանգութեամբ պահպանելով պ. Վելիկի նախագիծը զգալի փոփոխութիւններ է եւթարկել: Խորհրդարանը ևս իր կողմից փոփոխութիւններ է անում բաւական, այնպէս որ դժուար թէ այս օգտակար ձեռնարկութիւնը վերջ ի վերջոյ գտնուի գայ, մասնաւոր որ ինչպէս շատերը կարծում են ձայնավորներից ումանը չեն ցանկանում ամենին, որ իրագործվի այս միտքը: Իւ. այսպէս թէ ձեռնարկութեան և թէ բազմաթիւ ալ կարեւոր հարցեր մտնում են անվճիռ քաղաքի ներկայացուցիչների շնորհով, որոնց վերաբերութեամբ պ. քաղաքագրուի իսպառ յուսարհատած է: Բարձրովին չը գնալ այլ բան է, իսկ քաղաքից յետոյ դու մի ժամ չը նստած, առանց որ և իցէ իրաւացի պատճառի, ինքնազուրկ ելել և գործերը երեսի վրա թողնել զարմանալի և միանգամայն դաշտացուցիչ արարմունք է, որին մեր պէս միամիտ ժողովուրդը միայն կարող է համբերել: Ափսոս հասարակաց հաստ, ափսոս մեծամասնութեան քուէներ, որոնցով յայտնապէս խաղում են ոմանք, բայց ի հարկէ ժամանակը գայ, երբ քաղաքացու քուէն թանգանալով բարոյապէս աղքատներին իսպառ անմատչելի կը դառնայ, և անա այն օրը մենք կը լինենք:

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

25 նոյեմբերի

Մեր Երեսնի հասարակութեան մէջ մի անտեղի համոզմունք է տարածված, այն է որ ամեն բան մեծերից են սպասում. քաղաքային որ և է մի գործ, որչափ էլ որ անհրաժեշտ լինի քաղաքի լուսաւորութեան, հասարակութեան զարգացման համար, չեն կամենայ գործել ասելով որ այդ մեծ գործը չէ, այլ քաղաքագետի, քաղաքագիտի կամ առաջնորդի գործն է: ասես այն է, որ եթէ մի բարձրաստիճան մարդ չը կանգնի, հասարակութիւնը ոչինչ չէ կարող անել, և եթէ կարողանայ անգամ չի կամենայ: Այս հանգամանաց նայելով պարզ տեսնում ենք որ քաղաքային բոլոր գործերը միշտ կախված են բարձր աստիճանաւորներից: քաղաքագետի, քաղաքագիտի, առաջնորդի, տեսչի և այլն: Սրան ինչպէս կամենան այնպէս էլ կանեն. հասարակութեան ղեկը որ կողմը կամենան. այն կողմը կը ծռեն. թէ լաւ և թէ վատ, թէ օգուտ քաղաքային իրեալին և թէ վնաս, հասարակութեան համար փոյթ չէ, նրա համար մի և նոյն է, ինչքան էլ խուփ-աչքով նոցա փեշերը բռնած կը հեռան և նոցա:

Ինչ կարծիք, որ ամեն տեղ և ամեն քաղաքում կը գտնվի բարեմիտ և գործունայ մարդ, բայց նա միայն ինչպէս կարող է հասարակութեան ամեն պիտոյքները հոգալ, ամեն գաղանչքները իմանալ, և ամեն գործի հասնել և ձեռնամուկ լինել, եթէ բոլոր հասարակութիւնը անհոգ է և անտարբեր իր գործի մէջ: Հասարակութիւնն էլ իրան պարտքը պէտք է կատարի, հարկ եղած ժամանակը անձամբ գործելով, որով թէ քաղաքային կարգերը կը քայլափոխվին ղեպի լաւ, և թէ գործողի հոգսերը կը թեթեւանան, Բարձրաստիճան մարդիկը չեն կարող հասարակութեան ամեն գաղանչքների մէջ մըտնել, նոցա խորքերը ընկել և ներքին գրութիւնը մի առ մի իմանալ, և չեն կարող գիտեալ մանրամասնաբար նրա իսկական կարեւորութիւնը, և այդ պէտքերի անհրաժեշտութիւնը: Բայց հասարակութիւնը որ իւր ներքին և արտաքին վիճակը ամենից լաւ գիտէ, ուստի շատ հոնգամունքների մէջ ինքն անձամբ պէտք է

գործէ իր համար: Բայց ընդհանրապէս տեսնում ենք որ ամեն բան մեծերից են սպասում. Ամեն քաղաքում տեղական հասարակութիւնը մեծ դեր կարող է խաղալ և մեծ գործութիւն ունի: Նա եթէ կամենայ հասարակական գործերում ամեն բան կարող է անել և շատ գործեր տեսնել: Մեր քաղաքի մէջ էլ շատ գործող անձեր կան, միթէ չեն կարող նրանք ազդեցութիւն գործել, միթէ չեն կարող իրանց ներքին անմիջիկա վիճակը բարձրել առանց բարձրաստիճան անձերի, առանց առաջնորդի և որ և է մի մոլորիկ և երբեմն թույլ տալանդ ունեցող ղեկավարի, ի հարկէ կարող են, Բայց ինչու անեմ, ասում է մեր հասարակութիւնը, երբ ունենք քաղաքագետ, քաղաքագիտ, կաթողիկոս, առաջնորդ, տեսուչ և այլն, պէտք է անպատճառ նոքա գործեն և ոչ մենք:

Ժողովուրդը տէր է իր վրա, իսկ մեծաւորները գործաւորներ են, եթէ տէր լինը չը հոգան իր պիտոյքը, նա իրաւունք չունի բարձրանել գործաւորների իւր անող և անտարբեր. եթէ հիւանդը ինքը բժիշկ չը հրաւիրէ իր տկարութիւնը բժշկելու, վէրքերը դարմանելու և իրան առողջացնելու, բժիշկի ինչ պարտքն է նրան այցելելու և դարմանելու:

Մեր հասարակութիւնը երբ մի գործի ձեռնարկելիս լինի, իսկոյն նրան յետ կը մղի մի առաւել անհրաժեշտ ուժով ոգի, և քիչ ժամանակից յետոյ կը պարզվի թէ որն է այդ ուժով ոգին, այն է փողը. նրանք ասում են եթէ փող ունենանք ամեն բան կարող ենք գործել, և հասարակութիւնը այդ համոզմունքին հետևում է: Բայց մենք կը հերքենք այդ համոզմունքը. ոչ թէ փող, այլ գործող է պէտք, անձնագործութիւն է պէտք. Մենք անում հարկաւոր եղածին չափ փող կայ, բայց հարկաւոր եղածին չափ մարդ չը կայ, գործող չը կայ, ուրեմն մենք պարտաւոր ենք նախապէս մեր բոլոր ոյժով և կարողութեան չափ գործել հասարակութեան, մէջ գործողներ յարուցանել, որպէս զի մեր թանգ միջոցները անող չը գործեն և մեր հասարակութեան անմիջիկա վիճակը չը մնայ իր նախկին դրութեան մէջ:

Ահա, թէ ինչ պէտք է գործի հասարակութիւնը: Մեր կարծիքով գործի սկզբնաւորութիւնը չը պէտք է սպասել քաղաքագետից, առաջնորդից, կաթողիկոսից և այլն: Այլ նրանց միայն պէտք է ճանաչել իբրև գործաւորներ, պաշտօնակատարներ, իսկ գործի սկզբնաւորութիւնը ինքը հասարակութիւնը պէտք է որ գործի իրան ոյժի և կարողութեան համեմատ իր ներքին պիտոյքները և թշուառ միջակը բարձրելու համար, չը սպասելով նախապէս մեծամեծ անձանց օգնութիւններին և յոյսը չը հիմնելով միմիայն նրանց վրա: Այդ անձերը երբ կը նկատեն որ հասարակութեան ձեռնարկը օգտակար է քաղաքային իրեալին, այն ժամանակը սիրով կօչնեն և ուրախութիւն կը զգան իրանց մէջ մի այդպիսի օգտակար գործին մասնակցելու և օգնելու:

Մենք չենք կարող մեր հասարակութեան ստանաւորութիւնը դէպք իրեալական ձգտումները մի առ մի—բացօրոջ մեկնաբանել, ըստ որում ընթերցողը կարող է մտածել և հասկանալ թէ մեր Երեսնի հասարակութիւնը մինչև այժմ ինչքն է կարող իր անտարբերութեամբ և անհոգութեամբ, և կարող է երևակայել իրան, որ եթէ Երեսնի հասարակութիւնն էլ Թիֆլիսի և այլ լուսաւոր քաղաքաց նման իր կորեւց չափ գործած լինէր և հոգ տարած հասարակութեան կարիքների վրա, այժմ նա էլ մի նշանակութիւն կունենար և նրա մէջ գործված ազդեցութիւնը լրագրաց մէջ խօսելու առարկայ կարող էին դառնալ, և իրօք կարող էր նա անկեղծ պաշտպանել իրան մէջ մարդկային իրաւունքները: Բայց մեր հասարակութիւնը առհասարակ սովոր է պատրաստած սեղանի վրա նստելու և որովայնը լցնելու, թէպէտ անհամ կերակուրներ էլ լինի փոյթ չէ, նրա համար մի և նոյն է Նա սովոր չէ երբեք ինքը իր անխորթակ համեմատ պատրաստելու և նրանով յաջանալու:

Մեր հասարակութեան հոգսերը մեծ են, ուստի դարմանի համար էլ մեծ գործեր հարկաւոր են, այն էլ հիմնաւոր գործեր: Բոլորական փոփոխութեամբ, անհաստատ և տոկուն եռանդի կատարված գործերը առօրեայ աղբեղութիւն միայն կարող են ունենալ. դրանք բաւական չեն մեր եռամսյա հիւանդ հասարակութեան ցաւերը փարատելու. հասարակութեան ցաւեր եւ առում, որոնց բոլորովին փարատելու համար, հարկաւոր է հաստատ և հիմնաւոր գործի ձեռնարկել և անտարբեր չը մնալ քաղաքային հոգսերը հոգալու: Հաստատ և գլխաւոր համոզմունքն

այն է որ հեռանալ այդ ձգտումից—մեծամեծների վրա յոյս դնելուց: Հասարակութիւնը եթէ կամենում է որ իր ներքին վիճակը բարձրել, կրկնում ենք, ինքը պէտք է հոգայ իր պիտոյքը, առանց ի նկատի առնելու մեծամեծ անձանց, այն ժամանակ համոզված ենք որ քաղաքային կրթութիւնը իր քայլերը աւելի ընդարձակ կը դնէ և կը տարաւայ մեր քաղաքի մէջ: Եթէ այդ միակ միջոցը գործադրվի, քաղաքային ենք որ մեր նպատակները կիրագործվին երբ և իցէ:

Ա.

ՆԱՄԱԿ ՄԱՏՐԱՍՏԱՅՑ

2 դեկտեմբերի

Մատրասայի հասարակութիւնը անցեալ սեպտեմբերի 25-ին իր կայացած նիստում վճեց հետևեալը. «Մենք ներքոյ գրեալ Մատրասայի հասարակութիւն, ի նկատի ունենալով մեր ծխական ուսումնարանի նիւթական անապահով դրութիւնը և ջանալով գտնել նրա համար արդէանց նոր աղբիւրներ, այսօր միակամ յօժարութեամբ սահմանեցինք տալ լրակատար իրաւունք յիշեալ դպրոցի հոգաբարձուց բանալ մեր գիւղի մէջ ուսումնարանի հաշվով մի խանութ, որի մէջ պիտի վաճառվեն գիւղացիների համար ամենակարեւոր պիտոյքներ, աղ և նաւթ, և բացի այդ կրպակից ոչ ոք այսուհետ իրաւունք չը պիտի ունենայ վաճառ հանելու յիշեալ միջոցներից, հակառակ դիպուածում ենթարկված կը լինի այնպիսին որոշեալ տուգանքի: Այստեղ չենք կարող կատարեալ համակրութիւն չը յայտնել մատրասացոց այսպիսի գովելի և ազդեցուած ձեռնարկութեան վերաբերութեամբ, որոնք այնքան են զգացել ուսման կարեւորութիւնը և անհրաժեշտութիւնը իրանց որոգո, որ ամեն միջոցներ գործ են դնում իրանց ուսումնարանի նիւթական միջոցները աւելացնելու, որով և նրան յառաջադիմութեան և բարեխաղ դրութեան մէջ պահպանելու: Ուրեմն, Մատրասայի ուսումնարանը ստանալով վերոյիշեալ կրպակից զոյացած արդիւնքը, սրա վրա աւելացնելով և նրան յատկացած քանի մի արդեանց աղբիւրները, կարող է փոքր ի շատէ բարձրել իր նիւթական դրութիւնը, չը նայելով որ նա առանց բարեբար ձեռքերի օժանդակութեան չէ կարող յարատեւ և անխափան շարունակել իր գոյութիւնը:

Ներկայ ուսումնական տարվայ սկզբից մի այլ ուսուցիչ ևս վարձվեցաւ, որով ուսումնարանի ծախքը նշանաւոր կերպով աւելացաւ (Մատրասայի ուսումնարանի տարեկան ծախքը հասնում է մօտ 500 ռ.), սակայն մի և նոյն ժամանակ նրա ուսումնական մասը բաւական կանոնաւորեալ դիրք ստացաւ: Մատրասայի ուսումնականարտ մանկոյն, որ մի տարի սըրանից առաջ մի բառ անգամ չէր կարողանում հայերէն լեզուով արտայայտել այժմ գեղեցիկ կերպով խօսում է մայրենի լեզուով, որ մեծ ուրախութիւն և սփոփանք է պատճառում իւրաքանչիւր աղգասէր մարդու սրտի:

Մատրասայի ուսումնարանը ունի 80 աշակերտներ, որոնք բաժանված են երեք դասակարգերի և որոնք ուսանում են հետեւեալ առարկաները. կըրօն, հայոց և ռուսաց լեզուներ, թուաբանութիւն, հ. պատմութիւն, նկատողական ուսում, առուսաց և հայոց վայելչաբանութիւն, եկեղեցական և աղգային երկեցողութիւն:

Եթէ արդարեւ կան ազգիս մէջ այնպիսի բարեպաշտ և աղգասէր անձներ, որոնք իրանց անխնայ հակադրութեամբ որ և է աղգային բարեգործական հաստատութեան գոյութեան գլխաւոր պաշտպան են հանդիսանում, սրանցից մէկը կարելի է համարել նա և մատրասեցի աստիճանաւոր Աբրահամ-բէկ Շահվերդեանցին (այժմ վերաբնակող Շամախի քաղաքում) և Սարգիս Զանուսեանցին, որոնք Մատրասայի ուսումնարանը մանկանց ուսումը և դաստիարակութիւնը, կարծես, իրանց նպատակ ընտրելով, անխնայ կերպով հոգում են իրանց հակողութեան յանձնած ուսումնարանի պայծառութեան և յառաջադիմութեան մասին:

Այստեղ հարկաւոր եմ համարում մի քանի խօսք ևս ասել, թէ ինչ դիրք են բռնած մեր արժ. քահանաները այս ուսումնարանի վերաբերութեամբ: Մեր արժ. քահանաները, այս նախապաշարմունքի թշուառ արանքները, բացի ամենատեսակ կարանիք որոգայթներ լաւելու այս դպրոցի յառաջադիմութեան արգելք և խախտի լինելու, իրանց յանդիմութեան չափը

հասցրել են այն կէտին, որ վեհ. կաթողիկոսի հրամանով հաստատած և վերոյիշեալ դպրոցին յատկացրած եկեղեցապատկան 25 դեսետին վարելահողերի կէս մասը, որը առաջ լիովին գտնվում էր այդ քահանաների իշխանութեան տակ, զլանում են հասուցանել ըստ պատկանելոյն: Չը նայած որ անա 2 տարի է որ ստացված է վեհափ. կաթ. հրամանը յիշեալ հողերը ուսումնարանին յատկացնելու մասին, այնու ամենայնիւ նրանք այսքան ժամանակվայ եկամուտը իրանց կլանողական անհոգի մէջ զետեղելուց զինի այժմ ևս բաց է ի բաց մերժում են յիշեալ հրամանի կատարումը, պատճառ բերելով որ իւր թէ իրանք աղքատ են, կառավարվելու միջոց չունեն:

Ցանկալի էր իմանալ, թէ արդեօք ինչպէս էին կառավարվում նոքա չորս—հինգ տարի սըրանից առաջ, երբ դեռ այդ հողերը նրանց իրաւասութեան տակ չէին գտնվում, և երբ հասարակութիւնը կամենալով վարձատրել իրանց հոգևոր հայրերին, ընծայեց նրանց իբրև պարգև այդ հողերը, իսկ այժմ միթէ մեղաւոր է նա, երբ տեսնելով իր դպրոցի նիւթական անախանձիկ դրութիւնը, կամենում է յետ ստանալ նրանցից յիշեալ հողերի կէս մասը: Խորհուրդ կը տայինք մեր արժ. քահանաներին թողնել իրանց այսպիսի անպատիւ վարմունքը, որպէս զի, ինչպէս ասում են, փոխանակ յօնքը չինելու աչքն էլ չը պատառէին, որովհետև ինչպէս հաստատ յայտնի է մեզ. ժողովուրդը մտադիր է, եթէ նոքա դարձեալ կը շարունակեն իրանց անտեղի յամաւորութիւնը, իսկ նրանցից լիովին յիշեալ հողերը և յատկացնել ուսումնարանին:

Այս օրերս մեծաւ շնորհակալութեամբ ստացանք Նիւսաւէտոպոլսեանցի բժիշկ պ. Ա. Համափիւուից մի հատ «Գոյ Միթիթիւր առական» անունով գիրքը, որոյ մասին յայտնում ենք հրապարակաւ մեր խորին երախտագիտութեան հաւատարմութեամբ: Սրանից 10—15 օր առաջ պ. Սարգիս Զանուսեանցը ցանկալով իր հանդուցեալ հօ համար հոգոյ հաց տալ, յանկարծ ծագում է նրա մէջ մի միտք, այն է այդ նպատակի համաժողովրդած փողը փոխանակ իջուր և աննպատակ տեղը ծախսելու, ընծայել տեղիս ծխական դպրոցին, սակայն իբրև պարգաւիտ գիւղացի, որը երբեք սովոր չէ իր աղգային և հոգևոր գործերի մէջ որ և է քայլ անգամ անելու առանց իր հոգևոր հօր խորհրդոց և հաճութեան, կանչում է Յարութիւն քահանային և խորհուրդ է հարցնում նրանից իր մտադրութեան մասին: Յարութիւն քահանան սկսում է բազմադիմի կերպով յորդորել և համոզել նրան, որ բոլորովին հրաժարվի իր մտադրութեան իրագործելուց, որը այնքան օգուտ չէ կարող բերել իր հօր հոգու համար, ինչպէս մի հարուստ և փառաւոր հացիկրոյթ, որ նա կը տայ իր հօր հոգու փրկութեան համար: Միամիտ մարդը հրապարակելով քահանայի խօսքերից, թողնում է իր այս ամենազովելի և ազդեցուած մտադրութիւնը, կատարելով նրա պատուէրը: Արդեօք մինչև երբ պէտք է մեր հողերականները խափան և արգելք հանդիսանան աղգի յառաջադիմութեան:

Սարգիս Լաւաբէկեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. ճոյեմբերի 27-ին նահանգական դատարանը մի թուրք մարդասպանի դատապարտեց 8 տարի առժանակիւ աշխատանքներ կրելու: Նրա դատապարտումին զինուորները տանում էին դատարանից բանա, նա փախաւ: Զինուորները հրացաններ արձակեցին և սպանեցին դատապարտվածին:

Ստացանք ՂԱՐՍԻ գրադարանի համար օր. կատարինէ Բասաթմեանից վեց հատոր «Փորձ» հանդիսի:

Մեզ հաղորդում են ՇՈՒՇՈՒՑ, որ այնտեղի հոգևոր դպրոցը հեռանում է բարեկարգվում է: Անցեալ տարվայ անբաւականութիւնների հետքը անգամ չը կայ:

ԴԵՐԲԵՆԴԻՑ մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ գարնան եղանակ է: Նշենիները ծաղկել են, Ամեն տեղ կանաչով ծածկված է:

Մեզ գրում են ԴԵՐԲԵՆԴԻՑ, որ այնտեղ գրութիւններ յաճախ են պատահում, կենսական պիտոյքները թանգանում են:

Լուսն ենք որ ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ մի քանի երկ-
տասարեան մտադիր են հայ ներկայացուցիչ
տալ:

ԳԱՆՁԱԿՈՒՄ մեզ գրում են, որ տեղացիք ի-
րանց քաղաքային պատգամաւորից հաշիւ են
պահանջել: Նամակագիրը յայտ է յայտնում, որ
պ. պատգամաւորը անյապաղ հաշիւ կը ներ-
կայացնէ:

Շաբաթ դեկտեմբերի 9-ին Գողթնու եղ-
բայրներ թիֆլիսի ֆրանսական գիրկում
տուն կանայ Ստանայ նշանախաղը, ու բա-
ւական լաւ անցաւ: Իր ճարպիկութեամբ աչքի
էք ընկնում կրան Զերեթի: Կանանց պարը
չառ գեղեցիկ էր:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԻՐԱՆՍԻԱ

«Temps» լրագրում կարդում ենք հետե-
ւեալ լուրերը:

Կեկտեմբերի 4-ին չորեքշաբթի օրը կը
կատարվի Փարիզի բժշկական մասնի նոր
տարրական ուսումնարանի հիմնարկութեան
հանդէսը: Հանդէսին կը նախագահէ ժողո-
վրդական լուսաւորութեան մինիստր պ. Բար-
բառ:

Սխալմամբ հրատարակել են թէ սենա-
տոր Օսկար Լաֆայետը Ելիսան դաշտերի
ճիւղի կիրակի օրվայ ժողովին ներկայ պէտք
է լինի: Պ. Լաֆայետը վաղուց է արդէն որ
հրաժարվել է ֆրանս-ամերիկական մասնա-
ժողովի մասնակցութենից, հետեւաբար և այս
ժողովին ներկայ չէ կարող լինել:

Հինգշաբթի օրը կայացաւ ֆրանսական
ճեմարանի շաբաթական նիստը ժոհն Լը-
մուանի նախագահութեան ներքոյ:

Ճեմարանը մի կարճ վեճարանութենից
յետոյ, վճռեց, հետեւեալ նստին դեկտեմ-
բերի 26-ին թողնել Կիւպանիոյ փոխարէն
նոր անդամ ընտրութիւնը:

Քաղաքականութեան ուսումնարանի քննիչը,
պ. Մուտարը մեզ խնդրում է որ մի քանի
լրագիրներ ի հրատարակութեան հակառակ,
յայտենք, որ նա ընդհանուր ուսումնարան-
ների տեսուչ չէ նշանակված, և թէ պ.
Մուտարը այդ կոչման կանդիտատ էլ չէ եղել:

Թայանում են, որ պ. պատգամաւոր Տար-
դիտան երէկ Սենտ-Մարիի նահանգի գլխաւոր
խորհրդատուութեան պաշտօնից հրաժարվե-
ցաւ:

Արձանագրութիւնների և բանախրական
ուսման ձեւարանը իր երէկվայ նստում ընտ-
րեց հետեւեալ անդամներին պ. պ. Բարբիէ
Մէյսարին, Յուկարին և Շէֆէրին հետեւեալ
հանգուցեալ անդամների պ. պ. Ալանի, Մո-
դէի և Գարսէն Տասսիի փոխարէն:

Շանտի քաղաքային խորհրդարանը իր ե-
րէկվայ նստում վճռեց հետեւեալը. 1) ոչինչ
գումար չը քուէարկել այն միաբանութիւն-
ների ուսումնարանների ապահովութեան մա-
սին, որոնց հիմնարկութիւնը անկանոն կեր-
պով և անպիստ է մտցած: 2) Խնդրել պ.
կուսակալին իմանալ թէ նահանգների ուսու-
մական ծախսին նայելով, քանի ուսումնարան
պէտք է լինի նանտում: 3) Խնդրել որ նա
այդ թիւը 26-ից աւելի չը նշանակէ, որոն-
ցից 12-ը տղայոց, 12-ը աղջկանց և 2-ը
բողոքականների համար պէտք է լինեն: 4)
Թայանել որ քաղաքային խորհրդարանը կա-
մենում է որ ժողովրդական դպրոցների կառա-
վարչները և դաստիարակները աշխարհա-
կան լինեն:

Սխալմամբ հանդէսի չինական պալլիստը,
որը 2ինաստանի գլխաւոր գործակատարը
նուիրեց հանրապետութեան նախագահին,
փոխարինելու էլիսեան պալատը:

«Progrès libéral» լրագիրը ասում է որ մի

տասնութ տարեկան երիտասարդ աղջիկ ներ-
կայացաւ Տուլուզի գրականական համալսարա-
նի քննութեան և բաւական յաջող կերպով
քննութիւն բռնեց, այդ քննութիւնը նրան ի-
րաւունք է տալի կանոնաւոր ուսանողուհի
լինելու, հետեւաբար և շարունակելու մի և
նոյն համալսարանում դաստիարակութիւնն
լսելու:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՍԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլիս 27 նոյեմբ.

Ձէյթունի դէպքերն միշտ ազգային օրուան
խնդիրն է, ամենուրեք Ձէյթունի վրա կը խօսուի.
բայց ինչ օգուտ, Ձէյթուն կը կործանի և քաջ
հայոց արիւնն կը հոսի: Նոյեմբ. 23-ին Կրնէն
գիր մը կը խրկուի պատրիարքարան յորում
մեծ վէճեր կան թէ ձերբակալեալ Նիկողոս
եպիսկոպոսն, Արթին վարժապետն և 200 հայ
գինուորներն իբր պատամբ իրենց պատիժն պի-
տի կրեն. և թէ Նիկողոս եպիսկոպոսն, Արթին
վարժապետն և ուրիշ մի ընկեր սոյն պատամ-
բութենէ առաջ Պոլիս գալով և անտի Զմիւռնի
երթալով քաջակերպութիւն գտեր են ու Ձէյթուն
դառնալով ապստամբութիւն յարուցեր են. ձեր-
բակալեալներն հարցաքննութեան միջոցին խոս-
տովանած են եղբի իրենց Պոլիս գալու: Պատ-
րիարք սրբազանը այս գիրն աւանդով հարկ ե-
ղած պատասխանը կուտայ և անմիջապէս պ.
Զերազն կը խրկէ առ Լէյալը և ունկնդրութիւն
կը ինքրէ: Ժամանակէն ուշ է, երեկոյան ժամը
6. դեսպանն կանտ պ. Զերազն թէ ունկնդրու-
թիւն միւս աւուր մնայ. պ. Զերազն խնդրոյն
կարեւորութիւնը կը բացատրէ, գուցէ գիրն կամ
առաւօտն Կրնէն հեռագիր լինի: Մարտչ որ Ձէյ-
թունցիներն հրացանի բռնուին. Լէյալու կը հա-
ճի պատրիարքի հետ տեսնուել, ժամը 8-ին
պատրիարքն կը կերթայ Լէյալու և երկար տեսակ-
ցութիւն մը կը ունենան. ինչ խօսքներն յայտնի
չէ, միայն կը կարծուի որ ֆրանսայի և Անգլիոյ
դեսպանաց միջնորդութեամբ կառավարութիւնը
Ձէյթունցիներն անմիջապէս հրացանի բռնուելու
որոշումն ետ ձգած լինի. և կասեն թէ գինուո-
րական առեւտր մը պիտի դառնէ զանազն: Ահա-
ւասիկ Ձէյթունի խնդիրն այս վիճակի մէջն է,
երբ Գողթնը Անմէտ փաշա կառավարութեան
դէմ դէմ առաւ էր Պոլսոյ թերթներն զգուշա-
ցան տակ թէ հայը ևս զինուած են, իսկ այսօր
անխնայ հայերն պատուհասելու կը ձեռնարկէ
Օսմ. հայրախնամ կառավարութիւնը: Տուրքե-
րու ծանրութիւնը, հայոց կրած տառապանքներն
ալ Ձէյթունցի հայոց համբերութիւնը հատուցին:
Օսմ. բանակի զօրապետներն ամեն տեսակ խոր-
դախութիւն ի դրոժ դրած են Ձէյթունի երեւե-
րներն ձերբակալելու համար: Բանակի զօրապե-
տը կը խնդրէ հայոց բանակէն որ իրենց մէ-
ջէն մի քանի հոգի խրկեն բանակցելու հայը
կարծելով թէ Օսմ. զօրապետը բարոյականի
տէր անձինք են և պատերազմական օրէնքներն
կը յարգեն, 30 հոգի կը խրկեն առ Օսմ. բանա-
կըն, յորոց և ոչ մին այլ ևս կարող էր լինի վե-
րադառնալ: Ստոյ կաթողիկոսն այսպէս կը գրէ
պատրիարքարան: Պատրիարք սրբազանը հեռագ-
րով աղաչեց Սոյ Մկրտիչ կաթողիկոսին, որ ան-
ձամբ հոգնանէ Ձէյթունի գործոց, Մարտչ եր-
թալով....

Հետեւալ բաւական է ապացուցանելու թէ
թիւրք կառավարութիւնը ինչ տեսակ բարոյա-
կան ունի. 6-7 տարի առաջ տէրութեան պաշտօ-
նեայներ Ձէյթուն և չրվակալքը երթալով ժողո-
վուրդին կասեն թէ կառավարութիւնը իրենց
չառ կալուածոց և հողերու պէտք ունենալով
պիտի գնէ, ուստի գիններն ըսեն. ժողովուրդը
ուրախանալով, բարձր գիներ կասէ, պաշտօ-
նեայներն կը գրեն և կուգան Պոլիս. կառավա-
րութիւնը ոչ հող կը գնէ և ոչ կալուած, այլ այդ
բարձր գիններուն վրայ հայոցմէ տուրք կը պա-
հանջէ և կանոն միջնէ ցայսօր:

Բաւուրի Պողոս վարդապետին համար գրած էի
ձեզ թէ ինչպէս քաջութեամբ ժողովուրդին շա-
հերն կը պաշտպանէ, այս շաբաթ Կրնէն կը
գրեն պատրիարքարան թէ այդ վարդապետը
Բաւուրի ժողովուրդին և միանգամայն Օսմ. կա-
ռավարութեան շահուց դէմ կը շարժի պէտք է
զայն հեռացնել անտի:

Կարինէն եկած նամակներն կիմացեն թէ իս-
մայիլ փաշայի կառավարչ լինելէ ի վեր հարա-
տահարութիւնը և ոճրագործութիւնը անպակաս
են թէպէտ, բայց և այնպէս, փաշայի զրգմամբ

ժողովուրդի մէջ հանրագիր մը ստորագրելու ձեռ-
նարկեր են. հանրագրի իմաստն է եղել թէ հայը
զո՞հ են իսմայիլ փաշայէ և թրքաց հետ իբր եղ-
բայր կապերն: Կարնոյ հայերն կը զարմանան
այսպիսի հանրագրութեան մը դէմ, կը յուզին,
պատերն ապառնայից թղթեր կը փակցեն, վեր-
ջապէս առաջնորդը կը միջամտէ, կասէ փա-
շային թէ այս հանրագրութիւնը ստորագրել
տալն ետ ձգէ ապա թէ ոչ դէշ հետեւանքներ
կունենայ: Հանրագրութիւնը չը ստորագրուի
վերջապէս: Կարնեցի հայոց այս վարմունքը
իրենց պատիւ է և ապագային համար աղէկ
նշան մը:

Ազգ. վարչութիւնը դարձեալ կանոնաւոր նիստ
չը կըցաւ ընել. Ազգ. երեսփոխանական ժողովն
որ երկար առեւել միշտ մեծամասնութիւն չը
գտնէր, այս անգամ, նոյեմ. 24-ին մեծամաս-
նութիւն չը կըցաւ գոյացնել և առանց կարեւոր
գործ մը տեսնելու ցրուեցաւ: Պ. Պէկեան բո-
ղոքական հրաժարագիրն տուած է ժողովոյ
յանդամակցութենէ:

Կառավարական պաշտօնէից փոփոխութիւնը
գիտէք, արտաքին գործոց և հասարակաց շինու-
թեան պաշտօնեայներն յոյներ են, իսկ հայոց մը
ոչ ոք. կառավարութիւնը ամեն կերպով թշնա-
մական դիրք մը բռնած է հայոց դէմ, և հետզ-
հետէ հայերն պաշտօնէ կը հեռացնէ: Չամիչ
Օհաննէս էֆէնտի որ լաւ տնտեսագետ, հմուտ
և շատ պատուաւոր և մտաւոր մեծ կարողու-
թեան տէր անձ մէ, և հասարակաց շինութեանց
և առեւտրական գործոց պաշտօնեայ էր, կը ձգուի
իր պաշտօնէն, զի հայ է, և իրեն կը յաջորդէ
Սաւա փաշայի պէս դատարկ գլուխ բժիշկը,
որովհետեւ թրքամոլ յոյն մէ:

Նոյեմ. 25-ին պատրիարքն նորոնտի մեծ
վէճերին չնորհաւորութեան գնաց. պատրիարքի
խօսքերուն վէճերն հետեւեալ կերպով պատաս-
խանէ: «Հնդհանրութեան համար արդարու-
թիւնը գործադրելու պաշտօնեայ կարգուեցայ
իմ տիրոջ Սուլթան Ապիֆի Էմաթ խանի
կամըն է համար Օսմ. հպատակաց հաւասար
իրաւունքներով ապրելն: այդ կամըն ի գործ
պիտի դնեն:

«Արդ կրնաք յայտարարել թէ ձեր կրօնական
հովանաւորութեան ներքե գտնուող ձեր ազգա-
յինք ալ այս սկզբանց համեմատ պիտի կառա-
վարուին, և թէ արդարութիւնը ամեն կերպով ի
գործ պիտի դրուի:

«Իսկ պաշտօններուն գալով ամենէն արժա-
նաւորները միայն ի պաշտօն պիտի կոչուին:

«Ամենու պարտքն է աշխատել որ երկիրն իս-
ընդհանուր ժողովուրդեան հայրենիքն լինի:

«Մինչդեռ մզկիթներուն մէջ մենք մեր կրօ-
նական պարտքերը կը կատարեմք, գուց ալ ան-
դին ձեր եկեղեցեաց մէջ կաղօթէք, սակայն ա-
մենք ալ մի և նոյն հայրենեաց զաւակներ
եմք առանց խտրութեան, մի և նոյն կայսեր
հաւատարմ իպտակներն:

«Իմ տիրոջ հրամաններն այն առեւ միայն լի-
ովն կատարած կըլլամ երբ այս շաւղին մէջ
ընթանամ. դարձեալ կը կրկնեմ թէ ես նորին
վեհափառութեան բարձր փառաբանաց լոկ գոր-
ծադիրն եմ և նորին բարձր կարծեաց թարգ-
մանն:»

Նորոնտի մեծ վէճերն երբ կըսէ թէ միայն
արժանաւորներն ի պաշտօն պիտի կոչուին,
հայոց պատրիարքին շատ անբաղաւարտ խօսք
մը ըրած է, զի երբ հայերն պաշտօններէ կը
հեռացնին ըսել է թէ անարժան էին և պատ-
րիարքին ալ այսպէս կիմացնեն. Նախորդ վէ-
ճերն Սաֆիէթ փաշա ալ շատ քաղաքավարու-
թեամբ չէր վարուէր պատրիարքի հետ, երբ
Ձէյթունի խնդրոյն համար պատրիարքն բողոքեց
Սաֆիէթի, փնչ դուք ալ զլուխ կառավարու-
թիւն եղաք: Կը պատասխանէ Սաֆիէթ. և պատ-
րիարքն «ուրեմն դեսպանաց ալ պիտի բողոքեմ»
կըսէ:

Նոր վէճերի ըսած միւս խօսքերն շատ և
չառ անգամներ լսեցինք, ամեն եպարքոսէ, ա-
մեն սուլթանէ լսեցինք, պառաւական առաւ-
պիներու կարգն անցած են:

Հայկակ

ՄԵՏԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋՁԱՅԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՀՈՍՄ, 8/20 դեկտեմբերի: Նոր կարենտը
կազմակերպվեցաւ:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 9/21 դեկտեմբերի: Ասում են,
որ Բ. Գուլը անյապաղ պատասխան կը տայ

իշխան Լորանով-Բուտովիւն վերջական խա-
ղաղական դաշնագրի նախագծի վերաբերու-
թեամբ:

ԼԱՀՈՐ, 9/21 դեկտեմբերի: Հայերեան
անցքից հաղորդում են, որ գեներալ Մօր մի
զօրաբաժնով ուղևորվեցաւ Բաղրան դաշտի
մէջ բնակվող անգլիացիներին թշնամի ցեղե-
րը պատժելու համար: Լուր կայ, որ Նիւ-
Ալի փախել է թողնելով երկրի կառավարու-
թիւնը Նախուր-խանին:

ՖԻԼԱԴԵԼՖԻԱ, 9/21 դեկտեմբերի: Վախա և
Վերապա առաւ կրէյսերները դեկտեմբերի 2-ին
կուղևորվին Կրոնշտադտ ամերիկացի հրամա-
նատարների կառավարութեամբ և կը յանձն-
վեն առանձին ամերիկական ջրերի սահ-
մաններից դուրս:

ՄԱԿԻՐՏ, 9/21 դեկտեմբերի: Երէկ վախ-
ճանվեցաւ առաւագ դեսպան Կուրբեմալի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 10 դեկտեմբերի: «Пра-
вит. Вѣст.» լրագիրը հաղորդում է. «Մեծ
Իշխան Միխայել Ալեքսանդրովիչի մկրտու-
թեան օրը նշանակված է դեկտեմբերի 10-ին:
Գեներալ Օգործիօն շնորհված է Սպիտակ
Արծուի շքանշանը սրբով, Կովկասեան փո-
խարքայի շարժական դիւանատան գիրկնոր
իշխան Տրոբեցկոյին Սպիտակ Արծիւ սրբով,
դեներալ-էֆէնտն Բերմանին Սպիտակ
Արծիւ, Բաթումի շքանի գինուորական նա-
հանգապետ Կոմարովին առաջին կարգի Սաա-
նիալ սրբով: Դեկտեմբերի 7-ին հաղոր-
դակցութեան մինիստրին ներկայացան ճանա-
պարհային հաղորդակցութեան ինստիտուտի
ուսանողները մինիստրի համախումբ խնդրեց
տալու համար, որ յիշեալ ինստիտուտին չէր
վերաբերում: Մինիստրը ամբողջ կանչեց ե-
րբ մարդ, մեկնեց նրանց վարմունքի ա-
պօրինութիւնը և ուսանողները անյապաղ
ցրվեցան:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 9/21 դեկտեմբերի: Մուխտար,
վախում և Աբրիդեի փաշաները յոյն-թիւր-
քաց սահմանները որոշող մասնաժողովի ան-
դամներ են նշանակվել: Հէյրեդին-փաշային
յանձնված է Աստրախայի շրջ վերջնական
համաձայնութիւն կայացնել Նովի-Բազարի
վերաբերութեամբ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 11 դեկտեմբերի: «Ho-
вое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ եր-
կաթուղու ճանապարհորդական տուժանների
հարկը հաւանութիւն է ստացել: Պետական
խորհուրդի մէջ երէկ կայացաւ Մեծ Իշխան
Միխայել Ալեքսանդրովիչի մկրտութիւնը:
Քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով, գի-
շերը լուսաւորված էր:

ԼՈՒՎՈՆ, 11/23 դեկտեմբերի: «Daily
News» լրագրին Ալլահաբադից հեռագրում
են, որ էմիրը առաւագ դեսպանութեան հետ
հեռանում է Բալիկ: Ջէլալաբադի և Կարուի
մէջ գտնված երկրորդ գտնվում է կատարեալ
անարխիայի մէջ: Ցուկուրները բրիտանական
զօրքերից փախչում են սարերը, նրանց ամ-
րոցները և տները քանդվում են:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 11 դեկտեմբերի: Նդա-
նակը ցուրտ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 5 դեկտեմբերի: Պետա-
կան բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի
արժէ 96 ր. 62 փ., երկրորդ 94 ր. 75 փ.,
երրորդ 95 ր., չորրորդ 95 ր. 87 փ., ներ-
քին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը
արժէ 238 ր., երկրորդ 233 ր. 50 փ., ա-
րեւելեան առաջին 92 ր. 25 փ., երկրորդ 91
ր. 37 փ., ոսկին 8 ր. 54 փ.: Ռուսաց 1
րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 23 պէնս, առ-
ւաց 100 րուբլ Կերմանիայի վրա 196 մարկ
50 փ., Փարիզի վրա 242 ֆր.: Ցրամա-
դրութիւնը հանդարտ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 7 դեկտեմբերի: Պետական
բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ
96 ր. 50 փ., երկրորդ 94 ր. 50 փ., երրորդ
94 ր., 75 փ., չորրորդ 94 ր. 50 փ., առա-
ջին ներքին 5% փոխառութեան տոմսակը
արժէ 238 ր., երկրորդ 233 ր., արեւելեան
առաջին 92 ր. 37 փ., երկրորդ 91 ր. 37
փ., ոսկին 8 ր. 55 փ.: Ռուսաց 1 րուբլ
Լօնդօնի վրա 22¹/₁₆ պէնս: Ցրամադրու-
թիւնը ամուր է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 9 դեկտեմբերի: Պետա-
կան բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի
արժէ 96 ր. 50 փ., երկրորդ 94 ր. 50 փ.,
երրորդ 94 ր. 50 փ., չորրորդ 94 ր. 50 փ.,
ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմ-
սակը արժէ 237 ր. 50 փ., երկրորդ 232 ր.
50 փ., արեւելեան առաջին 95 ր. 6 փ., ա-
րեւելեան երկրորդ 91 ր. 37 փ., ոսկին 8 ր.
59 փ.: Լօնդօնի վրա առաւագ 1 րուբլ արժէ
23 պէնս: Ռուսաց 100 րուբլ Կերմանիայի
վրա արժէ 196,25 մարկ, Փարիզի վրա 241
ֆր. 75 անտիփ: Ցրամադրութիւնը ամուր է:

2-2